

POSTANOWIENIE

Dnia 5 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Grela

w sprawie z powództwa R. P. K.
przeciwko B. P. oraz Skarbowi Państwa - Staroście [...] i Wojewodzie (...)
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 5 grudnia 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki R. P. K.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 29 czerwca 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w K. na rzecz adwokata A. A. kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) złotych, powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Powodowie R. P. K. i T. K. wnieśli pozew przeciwko pozwanym B. P. , Gminie S., Powiatowi S. i Skarbowi Państwa - Staroście (...), w którym domagali się zasądzenia, po ostatecznym sprecyzowaniu żądania, solidarnie od pozwanych na ich rzecz kwoty 83171,13 zł za poniesioną szkodę majątkową, oraz zadośćuczynienia na rzecz powódki w kwocie 200.000 zł, a na rzecz powoda w

kwocie 216.828,87 zł - wszystkie ww. kwoty z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu.

Wyrokiem z 24 czerwca 2014 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił powództwo.

Wyrokiem z 11 lutego 2015 r. Sąd Apelacyjny w (...) uchylił zaskarżony wyrok w pkt I w części, w której dotyczył on pozwanych B. P. i Skarbu Państwa - Starosty (...) oraz w punkcie 2 i zniósł postępowanie w ww. zakresie poczynszu od 9 grudnia 2013 r. i w tej części sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy wyrokiem z 4 lipca 2017 r. oddalił powództwo.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z 29 czerwca 2018 r. oddalił apelację powodów.

W skardze kasacyjnej, zaskarżającej wyrok Sądu Apelacyjnego w części dotyczącej Skarbu Państwa, powódka, jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, wskazała na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Zdaniem skarżącej, skarga jest oczywiście uzasadniona, ponieważ Sąd nie zastosował mającego ustalone oparcie w orzecznictwie sądowym sposobu dochodzenia do stwierdzenia istnienia przesłanki adekwatnego związku przyczynowego. Każdorazowo, dla stwierdzenia istnienia przesłanki normalnego związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją, a dochodzoną szkodą, nieodzowne jest przeprowadzenie oceny, czy szkoda nastąpiłaby także wtedy, gdyby zapadła decyzja zgodna z prawem. Powódka wskazała, iż gdyby zapadła decyzja zgodna z prawem, tj. o odmowie zwrotu nieruchomości spadkobiercom wywłaszczonych albo w ogóle nie zostałaby wydana decyzja w tym przedmiocie, to żadna szkoda czy krzywda powódki by nie wystąpiła. W ocenie powódki, decyzja o zwrocie nieruchomości spowodowała utratę najmu i była tym zdarzeniem sprawczym, które nie tylko bezpośrednio wywołało jej szkodę w postaci utraty najmu, ale też stworzyło warunki do powstania innych zdarzeń, z których kolejne stały się bezpośrednią przyczyną szkody.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakterystyki skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18, niepubl.). Wskazano tam m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Skarżąca nie wykazała, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c., a więc, że w sprawie doszło do kwalifikowanego: oczywistego naruszenia prawa, widocznego od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy. Konieczne było zatem wykazanie, że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył przepis jasny i jednoznaczny, którego wykładnia i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 marca 2002 r., I PKN 34/01, OSNP 2004/6/100, z 10 stycznia 2003 r. V CZ 187/02, OSNC 2004/3/49 i z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07).

Szczegółowa analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala na stwierdzenie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Należy zauważyć, że skarżąca nie przedstawiła przekonującej argumentacji jurejycznej na poparcie twierdzeń zawartych we wniosku.

Oczywistej zasadności skargi nie uzasadnia zarzut, że Sąd Apelacyjny nie zastosował mającego ustalone oparcie w orzecznictwie sądowym sposobu dochodzenia do stwierdzenia istnienia przesłanki adekwatnego związku

przyczynowego. Z uzasadnienia orzeczenia Sądu Apelacyjnego wynika, że dokonał on wnikliwej analizy przesłanki adekwatnego związku przyczynowego.

Powodowie w toku postępowania wskazywali, że na szkodę majątkową składają się: koszty eksmisji powodów z wynajmowanego lokalu, koszty, które musieli uiścić za bezumowne korzystanie z lokalu na rzecz pozwanej B.P. (wraz z kosztami postępowania sądowego, egzekucyjnego oraz odsetkami), utracone korzyści związane z utratą najmu lokalu w okresie 2011-2015 r. Powódka wraz z mężem była jedynie najemcą lokalu znajdującego się na nieruchomości, która została zwrócona B. P.

Sąd Apelacyjny przyjmując, że działania Skarbu Państwa nie pozostają w adekwatnym związku przyczynowo-skutkowym z przedstawioną przez powodów postacią szkody i krzywdy, nie dopuścił się kwalifikowanego naruszenia prawa.

W orzeczeniu z 2 czerwca 1956 r. (3 Cr 515/56, OSN 1957, nr 1, poz. 24) Sąd Najwyższy wskazał sposób oceny normalnego związku przyczynowego, który pozostaje do dziś akceptowany, zarówno w orzecznictwie, jak i w piśmiennictwie. Sąd Najwyższy stwierdził wówczas, że dla prawidłowego ustalenia, czy w konkretnym wypadku zachodzi normalny związek przyczynowy, konieczne jest jak najdokładniejsze rozważenie wszystkich faktów, które mogą być w jakimkolwiek związku przyczynowym, gdyż okoliczności tego rodzaju winny być indywidualnie oceniane w każdym przypadku z osobna. Ocena charakteru związku przyczynowego musi być zawsze dokonywana przy uwzględnieniu okoliczności danego, indywidualnie rozpatrywanego wypadku.

W systemie prawa cywilnego nie obowiązuje zasada odpowiedzialności za wszystkie skutki zdarzenia wywołującego szkodę (ogólny związek przyczynowy). Kodeks cywilny, zgodnie z art. 361 § 1 k.c., ogranicza odpowiedzialność odszkodowawczą tylko do niektórych następstw, tj. do następstw normalnych. Ustawodawca, wprowadzając w art. 361 § 1 k.c. ograniczenie odpowiedzialności zobowiązanego do naprawienia szkody tylko do normalnych (typowych, występujących zazwyczaj) następstw działań lub zaniechań, z których szkoda wynikła, nie zdefiniował pojęcia związku przyczynowego w rozumieniu prawnym. W orzecznictwie i piśmiennictwie zgodnie przyjmuje się, że pojęcia tego nie

należy rozumieć odmiennie od istniejącego w rzeczywistości. Z tego względu, istnienie związku przyczynowego, jako zjawiska obiektywnego, determinowane jest okolicznościami konkretnej sprawy. Przyjmuje się, że określone następstwo ma charakter normalny wtedy, gdy w danym układzie stosunków, w zwyczajnym biegu spraw, konkretny skutek można uznać za zwykłe następstwo danego zdarzenia; typowym jest skutek występujący w zwykłym porządku rzeczy, taki, który na podstawie zasad doświadczenia życiowego można uznać za charakterystyczny dla danej przyczyny, jako jej normalny rezultat (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 18 maja 2000 r., III CKN 810/98, niepubl. i z 19 marca 2008 r., V CSK 491/07, niepubl.). Normalnymi następstwami zdarzenia, z którego wynikła szkoda, są następstwa, jakie tego rodzaju zdarzenie jest w ogóle w stanie wywołać i w zwyczajnym biegu rzeczy, a nie tylko na skutek szczególnego zbiegu okoliczności, z reguły je wywołuje. Natomiast, anormalne jest następstwo, gdy doszło do niego z powodu zdarzenia niezwykłego, nienormalnego, niemieszczącego się w granicach doświadczenia życiowego, na skutek nadzwyczajnego zbiegu okoliczności, którego przeciętnie nie bierze się w rachubę. Nie wyłącza normalności w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. okoliczność, że mimo identycznych warunków zdarzenia określone następstwo nie zawsze występuje, ani też jego statystyczna rzadkość. Sformułowanie „normalne następstwo” nie musi oznaczać skutku koniecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 lutego 2006 r., III CSK 135/05, niepubl.).

Te same zasady mają zastosowanie przy badaniu tzw. pośredniego związku przyczynowego, gdyż w sytuacji, gdy pewne zdarzenie stworzyło warunki powstania innych zdarzeń, z których dopiero ostatnie stało się bezpośrednią przyczyną szkody, odpowiedzialność cywilną może determinować tylko taki związek wieloczołonowy, w którym pomiędzy poszczególnymi ogniwami zachodzi wskazana wyżej zależność przyczynowa i każde ogniwo tego związku z osobna podlega ocenie z punktu widzenia kauzalności (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego: z 10 grudnia 1952 r., C 584/52, PiP 1953 nr 8-9, s. 366 oraz z 21 czerwca 1960 r., 1 CR 592/59, OSN 1962, nr III, poz. 84).

Prawidłowe jest stwierdzenie Sądów rozpoznających sprawę, że w adekwatnym związku pozostaje jedynie wygaśnięcie skutków umowy najmu

i konieczność opuszczenia lokalu. Natomiast, skutek w postaci naruszenia dóbr osobistych, czy wydawanie wyroków nakazujących eksmisję i zapłatę, a następnie ich egzekwowanie, nie należy do normalnych skutków wydanej decyzji. Gdyby powodowie podporządkowali się od razu wezwaniom pozwanej B. P. i opuścili lokal, to uniknęliby eksmisji i kosztów tego postępowania, a także powództwa o zapłatę za bezumowne korzystanie. Nie doświadczyliby także krzywd w postaci silnych emocji zakłócających ich spokój i życie rodzinne, a związanych z postępowaniami sądowymi, egzekucyjnymi a ostatecznie z eksmisją. Powódka nie przedstawiła argumentacji, która przemawiałaby za odmienną oceną tych zdarzeń.

Oczywistej zasadności skargi nie uzasadnia także przyjęcie przez Sądy rozpoznające sprawę, że sam fakt posiadania niższych dochodów po opuszczeniu lokalu, nie może świadczyć, że stan ten jest tylko i wyłącznie skutkiem decyzji Starosty (...). Trzeba podkreślić, że szkoda w postaci *lucrum cessans* ma zawsze charakter hipotetyczny. W orzecznictwie nie budzi jednak wątpliwości, że o takiej szkodzie decyduje wysoki, graniczący z pewnością, stopień prawdopodobieństwa uzyskania określonych korzyści, gdyby nie wystąpiło zdarzenie będące przyczyną szkody, co odróżnia podlegające obowiązkowi odszkodowawczemu szkody w postaci utraconych korzyści od tzw. szkody ewentualnej, polegającej jedynie na utracie możliwości uzyskania pewnych wpływów (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 stycznia 1999 r., III CKN 133/98, niepubl., z 21 czerwca 2002 r., IV CKN 382/00, MoP 2003, nr 1, s. 33, z 28 kwietnia 2004 r., III CK 495/02, niepubl., z 22 kwietnia 2015 r., III CSK 256/14, niepubl., z 18 maja 2017 r., III CSK 190/16, niepubl.). Innymi słowy, powództwo dotyczące utraconych korzyści może zostać uwzględnione wyłącznie wówczas, gdy poszkodowany wykaże, w stopniu graniczącym z pewnością, że gdyby nie wystąpiło zdarzenie, z którym związany jest obowiązek odszkodowawczy, uzyskałby on tę korzyść.

Takie okoliczności nie zostały wykazane, a zgłoszone wnioski dowodowe zmierzały jedynie do wykazania różnicy w dochodach. Jeśli nawet pozwana Gmina nie zaoferowała odpowiedniego lokalu do wynajmu dla powodów, to istniały inne możliwości pozyskania lokalu chociażby na wolnym rynku. Powodowie nie

wykazali także, że nie mogli w inny sposób osiągnąć dochodu, jak tylko pozostając w wynajmowanym lokalu.

W związku z powyższym nie można uznać, iż doszło do oczywistego naruszenia prawa przez Sąd Apelacyjny.

Biorąc to pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej, nie znajdując też okoliczności, które obowiązany jest brać pod uwagę z urzędu w ramach przedsądu.

Z uwagi na trudną sytuację materialną i życiową powódki, o kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono, na podstawie § 2-4, § 8 pkt 7 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r., poz. 18).

aj

ał